

Pandemide Aktif Rol Alan Hemşirelerin Merhamet Yorgunlukları ve Mesleğe Bağlılıkları Compassion Fatigue and Professional Commitment of Nurses Taking an Active Role in the Pandemic

Betül ATABEK^{1a}, Bilgi GÜLSEVEN KARABACAK^{2b}

ÖZET Amaç: Araştırmada pandemi döneminde aktif rol alan hemşirelerin merhamet yorgunlukları ve mesleğe bağlılıklarını incelemek amaçlandı. **Gereç ve Yöntem:** Araştırma, kesitsel, tanımlayıcı ve ilişki arayıcı bir çalışmadır. 15 Şubat-15 Haziran 2022 tarihleri arasında İstanbul Avrupa yakasında bir devlet hastanesinde 220 hemşire ile yapıldı. Araştırma verileri Bilgi Formu, Merhamet Yorgunluğu Kısa Ölçeği ve Hemşirelikte Mesleğe Bağlılık Ölçeği ile toplandı. Veriler Shapiro-Wilk Testi, Kruskal-Wallis Testi, Mann-Whitney U Testi, Spearman's Korelasyon Analizi ve Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi ile değerlendirildi. **Bulgular:** Merhamet Yorgunluğu Kısa Ölçeği toplam puanı 14 ile 125 arasında değişmekte olup puan ortalaması 58,9±27,59 bulundu. Hemşirelikte Mesleğe Bağlılık Ölçeği toplam puanı 31 ile 99 arasında değişmekte olup puan ortalaması 66,91±12,63 bulundu. **Sonuç:** Hemşirelerin merhamet yorgunluğu düşük, mesleğe bağlılıkları orta düzeyde bulundu.

Anahtar Kelimeler: Hemşire, merhamet yorgunluğu, mesleğe bağlılık, pandemi.

ABSTRACT Aim: The aim of the study was to examine nurses' compassion fatigue and their commitment to the profession during the pandemic period. **Materials and Methods:** The research is a cross-sectional, descriptive and correlational study. It was held between February 15, 2022, and June 15, 2022 in a state hospital on the European side of Istanbul with 220 nurses. Research data were collected with Information Form, Compassion Fatigue Short Scale and Nursing Professional Engagement Scale. Data were evaluated with Shapiro-Wilk Test, Kruskal-Wallis Test, Mann-Whitney U Test, Spearman's Correlation Analysis and Multiple Linear Regression Analysis. **Results:** Compassion Fatigue Short Scale total score ranged from 14 to 125, with a mean of 58.9±27.59. The total score of the Scale of Professional Commitment in Nursing ranged from 31 to 99, with an average of 66.91±12.63. **Conclusion:** Nurses' compassion fatigue was low and their commitment to the profession was moderate.

Keywords: Compassion fatigue, nurse, pandemic, professional commitmen.

GİRİŞ

Pandemi; dünyada birden çok ülkede veya kıtada, çok geniş bir alana yayılan ve etkisini gösteren salgın hastalıklara verilen genel addır. Bir salgın hastalıkta belirgin kriterler gerçekleştiğinde Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından pandemi ilan edilmektedir.¹ Aralık 2019'da Çin'in Hubei Eyaleti'nde Wuhan kentinde yeni bir koronavirüs hastalığı Covid-19 salgını baş göstermiştir.² İlk olarak bu salgının kaynağı deniz ürünleri olarak düşünülmüş, daha sonraları bu virüsün insandan insana bulaştığı sonucuna varılmıştır. Belirtileri pnömöniye benzetilen hastalık hızla yayılmaya başlamıştır.³

Türkiye'de ilk Covid-19 vakası 11 Mart 2020'de görülürken ilk can kaybı ise 17 Mart 2020'de görülmüştür. İlk vakanın görülmesinin ardından ülkemizde salgının yayılmasını önlemek için birçok alanda tedbirler alınmıştır. Eğitim öğretime ara verilip uzaktan eğitime geçilmiştir. Sağlık kuruluşlarında poliklinik hizmetlerine ara verilmiş, acil ameliyathaneler dışında ameliyathaneler hizmet vermemiştir.

Yoğun bakımların kapasiteleri artırılmış, belirli

hastaneler pandemi hastanesi olarak hizmete sunulmuştur.⁴

Pandemide yüksek riskli grupta bulunan sağlık çalışanlarının iş yükü ve stresi yükündür. Sağlık çalışanlarının sayısal olarak büyük çoğunluğunu oluşturan hemşireler bu salgında en çok mücadele veren meslek grubudur. Büyük bir özveriyle tedavi ve bakım veren hemşireler hastaya bir metreden az mesafede bire bir bakım verip, işlem yaptıklarından enfekte olma açısından yüksek risk taşımaktadırlar. Bu durum, mesleği gereği ailesi ve arkadaşları ile arasına mesafe koymak zorunda kalıp sosyal hayattan kendini izole etmeye itilen hemşirelerin anksiyete, stres bozukluğu, uykusuzluk, merhamet yorgunluğu, kaygı ve depresyona eğilimini artırmaktadır. Bazı kaynaklarda bu durumun sağlık çalışanlarında intihar vakalarını artırdığı yer almaktadır.⁵ Yapılan çalışmalara göre tüm bu zor koşullar fedâkarca çalışan hemşirelerin tükenmişlik düzeylerini artırmaktadır.

Geliş Tarihi/Received: 23.06.2022 Kabul Tarihi/Accepted: 29.11.2022

ORCID: 0000-0003-4208-2828^a, 0000-0003-4570-2631^b

¹Yüksek Lisans Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

²Doktor Öğretim Üyesi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, İstanbul,

Türkiye

Yazışma Adresi/Correspondence: Betül ATABEK

E-posta: betulatabek34@gmail.com

Not: Bu araştırma birinci yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Merhamet yorgunluğu kavramı, 1992 yılında Joinson'un hemşirelerin yaşadıkları tükenmişliği irdelemesi sonucunda ortaya çıkmıştır.⁶ Merhamet yorgunluğu travmatik olay yaşayan, ağrı ve acı çeken bireylere yardım eden bireylerin üzerinde oluşan olumsuz etki olarak tanımlanmaktadır.⁶ Hemşireler bakım verdikleri hastaların ağrı, acı ve streslerini içselleştirebilirler ve bu durum bir tükenmişlik biçimi olarak ifade edilebilir. Ağır iş yükü ile uzun süre çalışmak, ölümcül risk faktörlerine rağmen hastaya birebir bakım vermek zorunda olan hemşireler gerek duyulması halinde hasta ve hasta yakınlarına duygusal olarak destek vermekle yükümlüdürler. Hemşirelerde strese sebep olan bu durum hemşirelik mesleğini merhamet yorgunluğu açısından yüksek riskli kılmaktadır. Merhamet yorgunluğu ve tükenmişlik yakından ilişkili kavramlardır. Merhamet yorgunluğu ani başlangıçlı olması ve başka bireylerin yaşadığı acı ve travmalara tanık olmanın bir sonucu olması açısından tükenmişlikten ayrılır. Hemşirelerde oluşan bu etkiler mesleğe olan motivasyonu ve bağlılığı olumsuz etkilemektedir.^{7,4}

Bireyin seçmiş olduğu tutumu ve o meslekle ilgili motivasyonu mesleğe bağlılık kavramını tanımlar. Mesleki değerlere önem verip gerçekleştirmek için çaba göstermek, mesleki anlamda kendini geliştirmek, mesleğini daima ileriye taşıyacak hedefleri amaçlamak mesleğe bağlılıkla bağdaşır. Bu kavram hemşirelerin çalışma hayatlarında oldukça büyük öneme sahiptir. Riskli hasta gruplarına bakım verip tedavi uygulayan, bu hastalarla ilgili bazen önemli karar alma sorumluluğuna sahip meslek grubu olan hemşirelikte mesleğe bağlılık kavramı daha büyük yer tutmaktadır.⁸ Mesleğe bağlılıkları yüksek olan hemşireler iş doyumunu yüksek bir şekilde daha verimli çalışırlar. Bu kavram mesleğin saygınlığını ve statüsünü artırır.⁹

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Türü

Araştırma, hemşirelerin pandemi döneminde merhamet yorgunlukları ve mesleğe bağlılıklarını incelemek amacıyla yapılmış; kesitsel, tanımlayıcı ve ilişki arayıcı bir çalışmadır. Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

- Hemşirelerin pandemi döneminde merhamet yorgunlukları ne durumdadır?

- Hemşirelerin pandemi döneminde mesleğe bağlılık düzeyleri nedir?
- Hemşirelerin pandemi döneminde merhamet yorgunlukları ve mesleğe bağlılıkları arasında bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın Yeri ve Zamanı: Araştırma İstanbul ilinin Avrupa yakasında bulunan bir devlet hastanesinde 15 Şubat -15 Haziran 2022 tarihleri arasında yapıldı.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme: Araştırmanın evrenini çalışmanın yapıldığı hastane kadrosunda bulunan 346 hemşire oluşturdu. Hastanede aktif olarak çalışan hemşireler (N=288) araştırmanın örneklem grubuna dahil edildi. Katılımcılar araştırma hakkında bilgilendirildikten sonra çalışmaya katılmayı kabul eden (N=220) hemşireye ulaşıldı.

Veri Toplama Araçları: Araştırma verileri; Bilgi Formu, Merhamet Yorgunluğu Kısa Ölçeği ve Hemşirelikte Mesleğe Bağlılık Ölçeği ile toplandı.

Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından literatür ışığında oluşturulan^{12,13} oluşturulan Bilgi Formu sosyodemografik ve mesleki özellikleri içeren 12 sorudan oluşmaktadır.

Merhamet Yorgunluğu Kısa Ölçeği: Adams ve arkadaşları (2006) tarafından geliştirilmiştir. “Nadiren/ Asla (1)” ile “Çok Sık (10)” arasında değerlendirilen 10’lu likert tipi bir ölçektir. “İkincil Travma” ve “Mesleki Tükenmişlik” olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır.¹⁰ Kesme noktası bulunmamaktadır. “c, e, h, j, l” maddeleri İkincil Travma’yı; “a, b, d, f, g, i, k, m” maddeleri Mesleki Tükenmişlik’i ölçmektedir. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach’ Alpha katsayıları, 0.80’den 0.90’a kadar değişir ve yeterli iç güvenilirlik göstermektedir. Ölçekteki en düşük ve en yüksek puan 13-130 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanlar arttıkça algılanan merhamet yorgunluğu düzeyi artmaktadır.¹¹ Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Dinç ve Ekinci (2019) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada merhamet yorgunluğu toplam, alt boyutlardan İkincil Travma ve Mesleki Tükenmişlik Cronbach’s Alpha katsayıları sırası ile 0,929-0,873 ve 0,895 bulundu.

Hemşirelikte Mesleğe Bağlılık Ölçeği: Bu ölçek hemşirelerin mesleğe bağlılık düzeylerinin belirlenmesi için, Lu, Chiou ve Chang (2000) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin özgün formu 26 madde ve 3 alt boyuttan (Çaba Gösterme İstekliliği, Meslek Üyeliliğini Sürdürme, Hedef ve Değerlere İnanç)

oluşmaktadır.^{8,14} Dörtlü Likert formatındaki ölçeğin 9 maddesi ters ifade içermektedir (14,15,16,17,18,19,20,21,25. maddeler). Özgün çalışmada ölçeğin iç tutarlılığı 0.94 bulunmuştur.¹⁵ Türkçe geçerlilik güvenilirliği Çetinkaya, Özmen ve Temel (2015) tarafından yapılmış ve ölçeğin iç tutarlılığı 0.90 bulunmuştur. Ölçeğin tümünden alınacak en düşük puan 26 en yüksek puan ise 104 tür. Alt boyutlarından alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlar ise, “Çaba Gösterme İstekliliği” 13-52, “Meslek Üyeliğini Sürdürme” 8-32, “Hedef ve Değerlere İnanç” 5-20 puan arasındadır. Ölçeğin tümünden ve alt boyutlarından alınan puanın artması bireylerin mesleğe bağlılıklarının yüksek olduğunu ifade eder.¹⁶ Bu çalışmada toplam ve alt boyutlardan Çaba Gösterme İstekliliği, Meslek Üyeliğini Sürdürme Hedef ve Değerlere İnanç Cronbach’s Alpha alfa katsayıları sırası ile 0,866- 0,859-0,795 ve 0,521 bulundu.

Verilerin Toplanması: Veriler araştırmacı tarafından oluşturulan Google Form ile online olarak toplandı.

Verilerin Analizi: İstatistiksel analizler için NCSS (Number Cruncher Statistical System) 2007 (Kaysville, Utah, USA) programı kullanıldı. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotların (Ortalama, Standart Sapma, Medyan, Frekans, Oran, Minimum, Maksimum) yanı sıra verilerin dağılımı Shapiro-Wilk Testi ile değerlendirildi. Niceliksel verilerin üç ve üzeri grubun karşılaştırmasında Kruskal-Wallis Testi; iki grup karşılaştırmasında Mann-Whitney U Testi kullanıldı. Bağımlı değişkeni etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi kullanıldı. Nicel veriler arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Spearman’s korelasyon analizi kullanıldı. Anlamlılık $p<0.01$ ve $p<0.05$ düzeylerinde değerlendirildi.

Araştırmanın Etik Yönleri: Araştırmada kullanılan ölçekler için geçerlik güvenilirlik

çalışmasını yapan yazarlardan posta yoluyla izin alındı. Araştırmaya başlamadan önce XXX Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü’nden 17.02.2022 tarihli 02 protokol no’lu karar ile etik kurul onayı alındı. Araştırmanın yapılabilmesi için T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Bilimsel Araştırma Başvurusu Platformu’ndan ve hastanenin Başhekimliğinden kurum izni alındı. Çalışmaya katılan hemşirelerden bilgilendirilmiş onam alındı.

Araştırmanın Sınırlılıkları: Araştırmanın tek bir pandemi hastanesinde uygulanmış olması araştırmanın kısıtlılığıdır.

BULGULAR

Hemşirelerin pandemi döneminde merhamet yorgunlukları ve mesleğe bağlılıklarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada elde edilen bulgular tablolar eşliğinde sunuldu. Tablo 1’de hemşirelere ilişkin sosyodemografik özelliklerin dağılımı verildi.

Katılımcıların; %81,4’ü (n=179) kadındır. Yaş ortalamaları $30,28\pm 6,26$ olarak bulunmuştur. %50’si (n=110) bekar ve %81,4’ü (n=179) lisans mezunudur. %55,5’inin (n=122) çalıştığı hastane ile yaşadığı yer arasındaki mesafe orta uzaklıkta olup, %71,4’ü (n=157) ise ailesi ile yaşamaktadır. %86,8’i (n=191) Covid-19 ile enfekte olan hastaya bakım vermiş ve %25’i (n=55) covid yoğun bakım-yetişkin yoğun bakım, %17,7’si (n=39) acil serviste çalışmaktadır. %19,5’inin (n=43) kronik hastalığı vardır ve bunların %18,6’sı (n=8) kardiyak hastalık ve %76,7’si (n=33) ise diğer hastalıklara sahiptir. Mesleğini yaparken hemşirelerin %15’i (n=33) mutlu, %75,5’i (n=166) yıpranmış, %49,5’i (n=109) bitkin hissetmektedir (Tablo-1).

Tablo 1. Hemşirelerin sosyodemografik özelliklere göre dağılımı (N=220)

		Ort±SS	Min-Max (Median)
Yaş		30,28±6,26	22-51 (28)
		n	%
Cinsiyet	Kadın	179	81,4
	Erkek	41	18,6
Medeni Durum	Bekar	110	50,0
	Evli	110	50,0
Eğitim Durumu	Lise	17	7,7
	Lisans	179	81,4
	Yüksek Lisans	24	10,9
Çalıştığı Hastane ile Yaşadığı Yer Arasındaki Mesafe	Yakın	69	31,4
	Orta	122	55,5
	Uzak	29	13,2
Birlikte Yaşadığı Kişi	Yalnız	63	28,6
	Aile	157	71,4
Covid-19 ile Enfekte Hastaya Bakım Verme Durumu	Evet	191	86,8
	Hayır	29	13,2
Pandemi Döneminde Çalışma Süresi	0-6 ay	32	14,5
	7-12 ay	15	6,8
	12 aydan fazla	173	78,6
Çalışılan Bölüm	Genel Servisler	30	13,6
	Covid Servisi	13	5,9
	Covid Aşı Birimi	2	0,9
	Covid Yoğun Bakım-Yetişkin Yoğun Bakım	55	25,0
	Yenidoğan Yoğun Bakım	19	8,6
	Acil Servis	39	17,7
	Doğumhane ve Bebek Odası	9	4,1
	Ameliyathane	14	6,4
	Diğer	39	17,7
Kronik Hastalık Durumu	Evet	43	19,5
	Hayır	177	80,5
Kronik Hastalık Türü*	Diyabet	7	16,3
	Hematolojik Hastalık	1	2,3
	Kardiyak Hastalık	8	18,6
	Diğer	33	76,7
Mesleğinizin Size Hissettirdiği Duygu*	Mutlu	33	15,0
	Yardımsever	92	41,8
	Tahammülsüz	57	25,9
	Yıpranmış	166	75,5
	Bitkin	109	49,5
	Gelecek Kaygısı	108	49,1

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir. Ort: Ortalama SS: Standart Sapma Min: Minimum Max: Maksimum

Tablo-2' de görüldüğü gibi Merhamet Yorgunluk Ölçeği puanı 14 ile 125 arasında olup puan ortalaması $58,9 \pm 27,59$ bulundu. Alt boyutlardan; İkincil Travma 5 ile 50 arasında değişmekte olup puan ortalaması $22,04 \pm 11,78$; Mesleki Tükenmişlik ise 9 ile 78 arasında değişmekte olup puan ortalaması $36,86 \pm 17,48$ 'dir.

Hemşirelikte Mesleğe Bağlılık Ölçeği puanı 31 ile 99 arasında olup puan ortalaması

$66,91 \pm 12,63$ bulundu. Alt boyutlardan; Çaba Gösterme İstekliliği 14 ile 50 arasında değişmekte olup puan ortalaması $30,5 \pm 7,8$; Meslek Üyeliğini Sürdürme 9 ile 32 arasında değişmekte olup puan ortalaması $22,27 \pm 5,49$; Hedef ve Değerlere İnanç 6 ile 20 arasında değişmekte olup puan ortalaması $14,14 \pm 2,91$ 'dir (Tablo-2).

Tablo 2. MYKÖ ve HMBÖ'ye ilişkin bulgular (N=220)

	Soru Sayısı	Puan Aralığı	Ort±SS	Min-Max (Median)	Cronbach's Alpha
İkincil Travma	5	5-50	22,04±11,78	5-50 (20)	0,873
Mesleki Tükenmişlik	8	8-80	36,86±17,48	9-78 (37)	0,895
Merhamet Yorgunluk Ölçeği	13	13-130	58,9±27,59	14-125 (60)	0,929
Çaba Gösterme İstekliliği	13	13-52	30,5±7,8	14-50 (31)	0,859
Meslek Üyeliğini Sürdürme	8	8-32	22,27±5,49	9-32 (22)	0,795
Hedef ve Değerlere İnanç	5	5-20	14,14±2,91	6-20 (14)	0,521
Hemşirelikte Mesleğe Bağlılık Ölçeği	26	26-104	66,91±12,63	31-99 (67)	0,866

Ort: Ortalama SS: Standart Sapma Min: Minimum Max: Maksimum

Tablo 3. Korelasyon analizi

		1	2	3	4	5	6	7
1. İkincil Travma	r	1						
	p	.						
2. Mesleki Tükenmişlik	r	,789**	1					
	p	,000	.					
3. Merhamet Yorgunluğu Ölçeği	r	,921**	,961**	1				
	p	,000	,000	.				
4. Çaba Gösterme İstekliliği	r	0,104	-0,079	-0,005	1			
	p	,124	,242	,938	.			
5. Meslek Üyeliğini Sürdürme	r	-,159*	-,348**	-,278**	,302**	1		
	p	,018	,000	,000	,000	.		
6. Hedef ve Değerlere İnanç	r	0	,003	0,051	,619**	,190**	1	
	p	0,103	,970	,452	,000	,005	.	
7. Hemşirelikte Mesleğe Bağlılık Ölçeği	r	,036	-,170*	-0,088	,899**	,630**	,691**	1,000
	p	,597	0,012	,194	,000	,000	,000	.

Spearman's. *p<0,05 **p<0,01

Yaş ile MYKÖ, HMBÖ ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$). MYKÖ toplam puanı ve Mesleki Tükenmişlik alt boyutu puanı ile HMBÖ'nin Meslek Üyeliğini Sürdürme alt boyutu arasında negatif yönde ve zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (sırasıyla $r=-,278$ ve $r=-,348$; $p<0,01$). MYKÖ ile Çaba Gösterme İstekliliği, Hedef ve Değerlere İnanç ve HMBÖ arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0,05$) (Tablo-3).

Bağımsız değişkenin merhamet yorgunluğu üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çoklu doğrusal regresyon analizi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=6,733$, $p<0,001$). Bağımsız değişkenler ile MYKÖ arasında pozitif yönde ve zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki görülmektedir ($R=0,242$, $p<0,001$) (Tablo-4).

Regresyon katsayıları incelendiğinde cinsiyet ($\beta=0,177$, $p<0,01$) olması üzerinde pozitif yönde, çalıştığı yerin hastaneye uzaklığı-yakınlığı ($\beta=-0,144$, $p<0,01$) negatif yönde ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Sonuç olarak kadınların merhamet yorgunluğunun erkeklere göre fazla olduğu, çalıştığı yeri yakın olanların merhamet yorgunluğunun diğer yerlerde olanlara göre düşük olduğu görülmüştür (Tablo-4).

Cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, çalıştığı hastane ile yaşanılan yer arasındaki mesafe, birlikte yaşanılan kişi, Covid-19 ile enfekte olan hastaya bakım verme, pandemi döneminde çalışma süresi, kronik hastalık durumu, çalışılan bölüme göre Hemşirelikte Mesleğe Bağlılık Ölçeği puanı istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$) (Tablo-4).

Kadınların MYKÖ puanının, erkeklere göre yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,001$; $p<0,05$). Çalıştığı hastane ile yaşanılan yer arasındaki mesafeye göre MYKÖ puanı istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0,033$; $p<0,05$). Hastane ile yaşadığı yer arasındaki mesafe yakın olanların MYKÖ puanının, orta olanlara göre ($p=0,001$; $p<0,05$) ve uzak olanlara göre düşük olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,001$; $p<0,05$) (Tablo-4).

Eğitim durumuna, birlikte yaşanılan kişiye, Covid-19 ile enfekte olan hastaya bakım verme durumuna, pandemi döneminde çalışma süresine, hastalık durumuna, çalıştığı birime göre MYKÖ puanı anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$) (Tablo 4).

Tablo 4. Lineer Regresyon analizi bulguları

Değişkenler	Standardize Olmayan Katsayı		Standardize Katsayı	t	p	95,0% Güven Aralığı	
	B	S.Hata				Alt Sınır	Üst Sınır
Constant	51,399	4,543		11,313	0,001**	42,444	60,354
Cinsiyet-Kadın	12,498	4,697	0,177	2,661	0,008**	3,24	21,755
Çalıştığı Yerin Hastaneye Uzaklığı-Yakınlığı	-8,521	3,942	-0,144	-2,162	0,032*	-16,29	-0,751

B: Beta Katsayısı **Std(B):** Standardize Edilmiş Beta Katsayısı **t:** Test Değeri **p:** Anlamlılık Değeri ****p<0,01 R²=0,058**

TARTIŞMA

Pandemide aktif rol alan hemşireler, bu dönemde yaşanan zorluklar ve belirsizliklerden dolayı anksiyete, stres ve korku yaşamaktadırlar. Bu durumun hemşirelerin merhamet yorgunlukları ve mesleğe bağlılık düzeylerini etkileyebileceği düşünülmektedir.¹⁶ Hemşireler, kişilerin mental ve fiziksel sorunlarıyla karşılaştıklarında onlara destek olan, şifa ve merhamet gösteren, hastaları önemseyen, cesaretlendiren bir meslek grubudur. Uzun süre ve sürekli olarak acı çeken hastaları görmek, kronik rahatsızlığı olan ve tıbben iyileşmesi mümkün olmayan tanıya sahip hastalara hizmet etmek zorunda olmak, hastaların hemşirelerdeki merhamet duygularını suistimal etmeleri hemşirelerde merhamet yorgunluğuna sebep olmaktadır.¹⁷⁻¹⁸

Diğer yandan hemşirelerin mesleklerine duydukları bağlılık, mesleğin profesyonel statüsünü artırmada, hastalara kaliteli bakım ve hizmet sunmada ve profesyonel anlamda güçlü olmalarında büyük öneme sahiptir.

Bu çalışmaya katılan hemşirelerin MYKÖ puan ortalaması 58,9±27,59, İkincil Travma alt boyut puan ortalaması 22,04±11,78 ve Mesleki Tükenmişlik alt boyut puan ortalaması 36,86±17,48 bulundu (Tablo-2).

Yaş değeri 22 ile 51 arasında değişmekte olup ortalama 30,28±6,26 bulundu. Yaş ile MYKÖ ve HMBÖ alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamadı.

Çınar ve arkadaşları (2018) ameliyathane hemşirelerinin merhamet düzeylerinin ölçülmesi amacıyla yaptıkları çalışmada hemşirelerin merhamet yorgunluğunun orta düzeyde olduğunu belirtmişlerdir.¹³ Yaman'ın (2020) yapmış olduğu çalışmada onkoloji ve palyatif hemşirelerinin merhamet yorgunluğu puan ortalamasının daha yüksek olduğu saptanmıştır.²⁰ Literatürde yer alan diğer çalışmalarda elde edilen veriler bu sonuca paralellik göstermektedir. Literatür incelendiğinde yapılan çalışmalarda yaş faktörü mesleğe bağlılığı etkilememektedir. Bu yönü ile araştırma sonucu literatürle paralellik göstermektedir.

Çalışmaya katılan hemşirelerin MYKÖ puanının kadınlarda erkeklere göre daha yüksek olması, çalıştığı hastane ile yaşadığı yer arası mesafe yakın olan grubun orta ve uzak olanlara göre düşük olması istatistiksel olarak anlamlı

bulundu. Yaman'ın (2020) yaptığı çalışmada merhamet yorgunluğunun cinsiyete göre önemli farklılık göstermediği ancak kadın hemşirelerin daha yüksek merhamet yorgunluğu puanına sahip olduğu belirtilmiştir.²⁰ Literatürde bu çalışmadan farklı olarak cinsiyet değişkeninin merhamet yorgunluğu düzeyini etkilemediğini bildiren araştırmalar da bulunmaktadır. Bu yönü ile bu çalışma gelecek çalışmalara farkındalık sunacaktır.

Bu çalışmada HMBÖ puan ortalaması 66,91±12,6 bulundu. Çaba Gösterme İstekliliği alt boyutu puan ortalaması 30,5±7,8, Meslek Üyeliğini Sürdürme alt boyutu puan ortalaması 22,27±5,49, Hedef ve Değerlere İnanç alt boyutu puan ortalaması 14,14±2,91 bulundu. Literatür tarandığında Çetinkaya ve arkadaşlarının (2015) çalışmasında HMBÖ toplam puanı 73,31±13,48, Çaba Gösterme İstekliliği alt boyut puan ortalaması 32,54±8,10, Meslek Üyeliğini Sürdürme alt boyut puan ortalaması 26,23±4,68, Hedef ve Değerlere İnanç alt boyut puan ortalaması 14,55±3,13 olarak bulunmuştur.⁸ Sarı'nın (2019) hemşirelerin mesleğine yönelik imaj ve mesleğe bağlılık algılarını ölçmek için yaptığı araştırmada hemşirelerin HMBÖ toplam puan ortalaması 74,19±14,02, Çaba Gösterme İstekliliği alt boyut puan ortalaması 35,13±8,06, Meslek Üyeliğini Sürdürme alt boyut puan ortalaması 23,76±5,62, Hedef ve Değerlere İnanç alt boyut puan ortalaması 15,31±2,82 bulunmuştur.²¹ Demirci'nin (2018) hemşirelerin sosyodemografik ve mesleki özellikleri ile iş doyumlarının mesleki bağlılıkları üzerine etkisini incelemek için yapmış olduğu çalışmada HMBÖ toplam puan ortalaması 74,66±13,21, Çaba Gösterme İstekliliği alt boyut puan ortalaması 35,80±7,60, Meslek Üyeliğini Sürdürme alt boyut puan ortalaması 23,85±5,71, Hedef ve Değerlere İnanç alt boyut puan ortalaması 15,00±2,67 olarak belirtilmiştir.²² Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar literatürle benzerdir.

Bu çalışmada cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, çalıştığı hastane ile yaşanan yer arasındaki mesafe, birlikte yaşanan kişi, Covid-19 ile enfekte olan hastaya bakım verme, pandemi dönemindeki çalışma süresi, kronik hastalık durumu, çalışılan bölüme göre HMBÖ puanı istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir.

Demirci'nin (2018) yaptığı çalışmada hemşirelerin yaşı ile HMBÖ arasında ölçek toplam ve meslek üyeliğini sürdürme alt boyutunda ileri derecede anlamlı ilişki bulunduğu belirtilmiştir.²² Dönmez ve Karakuş'un (2019) yeni mezun hemşireler üzerinde yaptığı çalışmalarında genç hemşirelerin mesleğe bağlılık ortalamaları düşük bulunmuştur.²³ Araştırma sonuçlarının Karakuş'un (2019) çalışmasından elde edilen sonuçlarla benzerlik gösterdiği, Demirci'nin (2018) çalışmasından elde edilen sonuçlardan farklı olduğu görülmüştür.

SONUÇ VE ÖNERİLER.

Hemşirelerin pandemi döneminde merhamet yorgunlukları ve mesleğe bağlılıklarını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışma sonucunda;

- Hemşirelerin yaş ortalamaları otuz, çoğunluğunun kadın ve lisans mezunu, hastaneye orta derece uzaklıkta oturan, hastaya bakım vermiş ve kendilerini yıpranmış hissettikleri görülmüştür.
- Çalışmada hemşirelerin merhamet yorgunlukları puan ortalamaları 58,9 mesleğe bağlılık puan ortalamaları 66,91'dir. Bu sonuçlara göre merhamet yorgunlukları düşük, mesleğe bağlılıkları orta düzeyde bulunmuştur.
- Kadın hemşirelerin merhamet yorgunlukları erkeklere göre daha yüksek ve evi hastaneye yakın olan hemşirelerin merhamet yorgunluğu daha düşük bulunmuştur.
- Hemşirelerin merhamet yorgunluğu ve mesleğe bağlılıkları toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- Merhamet yorgunluğunun sebebinin bilinmeyen yönlerinin tespiti için gereken araştırmaların yapılması
- Özellikle kadın hemşirelerin kendi seçtikleri alanlarda çalıştırılıp, mesleğe olan motivasyonu artıracak seminerler, stres ve travma ile baş etmek, merhamet yorgunluğunu azaltmak için spor, müzik, meditasyon gibi çeşitli etkinlikler düzenlenmesi,
- Hemşirelerin mesleğe bağlılıklarını etkileyen faktörlerin tespitine yönelik kurumlarda alan araştırması yapılarak, elde edilen sonuçlar doğrultusunda düzenlemeler yapılması önerilmektedir.

Kaynaklar

1. Şeker M, Özer A, Tosun Z, Korkut C, Doğrul. Covid-19 pandemi değerlendirme raporu. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları; 2020. s:9-21.
2. Zhou P, Yang XL, Wang XG. A pneumonia outbreak associated with a new coronavirus of probable bat origin. Nature 2020;579(3):270-273.
3. Harapan H, Itoh N, Yufika A, Winardi W, Keam S, Te H. Coronavirus disease 2019 (COVID-19): A literature review. J Infect Public Health 2020;13(5):667-673.
4. İşsever H, İşsever T, Öztan G. COVID-19 Epidemiyolojisi. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık Bilimlerinde İleri Araştırmalar Dergisi 2020;3(1):10-11.
5. Williamson V, Murphy D, Greenberg N. COVID-19 and experiences of moral injury in front-line key workers. Occupational Medicine 2020;70(5):317-319.
6. Joinson C. Coping with Compassion Fatigue. Nursing 1992;22(4):116-121.
7. Pehlivan T, Güner P. Merhamet yorgunluğu: Bilinenler, bilinmeyenler. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi 2018;9(2):129-134.
8. Çetinkaya A, Özmen D, Temel AB. Hemşirelikte Mesleğe Bağlılık Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışması. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi 2015;8(2):54-60.
9. Benligiray S, Sönmez H. Hemşirelerin mesleki bağlılıkları ile diğer bağlılık formları arasındaki ilişki. Örgütsel bağlılık, işe bağlılık ve aileye bağlılık. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi 2011;18(11):28-40.
10. Adams RE, Boscarino JA, Figley CR. Compassion fatigue and psychological distress among social workers: a validation study. Am J Orthopsychiatry 2006;(76):103-108.
11. Dinç S, Ekinçi M. Merhamet Yorgunluğu Kısa Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması, Geçerlilik ve Güvenirliği. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar 2019;11(1):192-202.

12. Alan N, Khorshid L. Bir Üniversite Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin Tıbbi Hataya Eğilim Düzeylerinin Belirlenmesi. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi 2016;32 (1):1-18.
13. Çınar F, Aslan FE. Ameliyathane Hemşirelerinin Merhamet Düzeylerinin Ölçülmesi: Türkçe Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. Kocaeli Medical Journal 2018;7(3):222-229.
14. Özdevecioğlu M, Aktaş A. Kariyer Bağlılığı, Mesleki Bağlılık ve Örgütsel Bağlılığın Yaşam Tatmini Üzerindeki Etkisi: İş - Aile Çatışmasının Rolü. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 2007(28):1-20.
15. Figley CR. Compassion fatigue: psychotherapists' chronic lack of self-care. J Clin Psychol 2002;(58):1433-1441.
16. Çevik S, Özden G. Salgının Psikolojik Etkileri: Covid-19 Hemşireleri. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 2020;13(73):1146-1151.
17. Hoşgör D, Çatak Tanyel T, Cin S, Bozkurt S. Covid-19 Pandemisi Döneminde Sağlık Çalışanlarında Tükenmişlik: İstanbul İli Örneği. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD) 202;8(2):372-3.
18. Arpacıoğlu MS, Baltacı Z, Ünübol B. COVID-19 Pandemisinde Sağlık Çalışanlarında Tükenmişlik, Covid Korkusu, Depresyon, Mesleki Doyum Düzeyleri Ve İlişkili Faktörler. Cukurova Medical Journal 2021;46(1):88-100.
19. Çınar F, Aslan FE. Ameliyathane Hemşirelerinin Merhamet Düzeylerinin Ölçülmesi: Türkçe Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. Kocaeli Medical Journal 2018;7(3):222-229.
20. Yaman E. Onkoloji Ve Palyatif Bakım Hemşirelerinin Merhamet Yorgunluğunun İş Ve Yaşam Doyumuna Etkisi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2020, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi A Özdelikara).
21. Sarı M. Hemşirelerin Mesleğine Yönelik İmaj Ve Mesleğe Bağlılık Algısı. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019 (Danışman: Prof. Dr. N Bahçecik).
22. Demirci B. Hemşirelerin Sosyodemografik ve Mesleki Özellikleri İle İş Doyumlarının Mesleki Bağlılıkları Üzerine Etkisi. Koç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018 (Danışman: Prof. Dr. Ayşe Beşer)
23. Dönmez S, Karakuş E. Yeni Mezun Olan Hemşirelerin Mesleğe Bağlılıklarının İncelenmesi. Kocaeli Tıp Dergisi. 2019;8(1):146-152.